

Ds Snoek, predikant Veenweg en Schiehoven met pensioen

'Bij ons kan denken de zaak verwarren; de ratio kan een stoorzender zijn'

'Wat ik heb geleerd is dat je in dit werk dicht bij je gevoel moet blijven. Eerlijk zijn. Demente bejaarden hoeven niet veel woorden, ze voelen heel zuiver aan wat zonder woorden wordt overgebracht.'

Aan het woord: **ds J.M. Snoek**, tot zijn pensionering verleden maand werkzaam als predikant in de Verpleeghuizen Schiehoven en Veenweg.

Hij wilde geen groot afscheidsfeest, maar hield wel een speciale dienst waarin hij op zijn loopbaan terugblikte.

Met name de laatste zes jaren in Schiehoven en Veenweg, waar hij na jarenlange omzwervingen over heel de wereld terecht kwam, noemde hij: 'Voor mij persoonlijk in menig opzicht de beste jaren.'

Door **Ingrid Kalkman**

-Met pensioen gaan, wat betekent dat voor U? 'Ik denk dat er zoveel op me afkomt... als iemand tegen me zegt: 'Je krijgt straks je welverdiende rust', dan vind ik dat niet prettig. Als iemand zegt: 'Je bent straks vrij om te doen wat je wilt', dan vind ik dat veel leuker. Want zó zou het ook zijn. Ik heb geen behoefte aan rust, ik voel me fit en ik doe graag wat. Voor dingen die ik nu in m'n vrije tijd doe, kan ik dan meer tijd en ruimte maken.'

Ds Snoek heeft jarenlang in Israël gewoond. Hij gaat er direct na z'n pensionering op vakantie. Hij gaat er oude vrienden opzoeken. Gedurende de laatste jaren was hij voor de kerken werkzaam met Joden en Palestijnen, waarbij hij voor de laatsten steeds meer begrip ontwikkelde. Na zijn vakantie is hij van plan om zich in te zetten voor groeperingen die door afkomst of achtergrond een underdog-positie innemen in onze maatschappij: 'De ene mens moet opkomen voor de andere mens die het onderspit delft.' En met deze zinsnede doelt hij ook op de bejaarden.

Ster reclame

'In onze cultuur schermen we ons ervoor af: als je bijvoorbeeld naar de Sterreklame kijkt, zie je dat iedereen mooi en jong is, behalve de vrouw met de dropjes. 't Is eigenlijk leugenachtig, 't Is geen weergave van de werkelijkheid. Er komt een keer een eind aan dat mooi-en-jong-zijn. 't Is iets dat mensen - als ze het niet doorzien - arm achterlaat wanneer het hen ontnomen wordt. Datzelfde geldt voor geld. Hier op zaal hebben de bewoners niets anders dan een nachtkastje en een kast. Diezelfde bewoners woonden voorheen in mooie huizen, moesten dat allemaal achterlaten...'

In het begin van de jaren '80 werden in

Schiehoven en de Veenweg -op initiatief van ds Snoek- zogenaamde adoptie-groepen opgericht. Vrijwilligers 'adoptereren' een bewoner die geen of weinig bezoek krijgt. Eén van de belangrijkste taken die van een adoptie-teamlid wordt verwacht, is dat hij (zij) z'n (haar) geadopteerde medemens regelmatig bezoekt. Dat project loopt nog steeds en met succes!

Eenzaamheid

Ds Snoek: 'De eenzaamheid kan enorm zijn. Je komt tegen dat er in de familie ruzie is geweest, dat mensen elkaar in de steek lieten. Of, zoals op de Veenweg, dat mensen het bezoek niet meer aankunnen, het te moeilijk vinden om met dementie te leren omgaan. Natuurlijk, het geeft een heel beroerd gevoel in het begin. Het is een verborgen angst die men heeft. Maar ik denk dat men een poging mag wagen om het te leren.' 'Ik heb eens gevraagd aan een man - net gepensioneerd uit een drukke managersfunctie - of hij er wat voor voelde om erbij te komen. Hij kwam hier in Schiehoven kijken en praten. En hij zei dat hij het niet kon. Hij zou het misschien geleerd hebben, maar gevoelsmatige dingen waren hem vreemd. Hij zat te vastgeroest in zijn managerschap: het nemen van besluiten, het harde zakenleven. Iedereen die dit werk doet, moet leren om z'n gevoelens te bekijken.'

Ervaringen uitwisselen

Eens per drie maanden komen de teamleden bij elkaar om te praten over onderwerpen zoals het omgaan met zieken of dementen. Maar ook om ervaringen uit te wisselen en niet zelden komen dan persoonlijke angsten boven tafel, angst voor herinneringen, angst voor het levenseinde. Het werken met demente bejaarden, die veelal tot hun levenseinde in het verpleeghuis vertoeven, is extra zwaar. Diepe gesprekken zijn niet mogelijk. Ds Snoek: 'Eén van de belangrijkste dingen

is de 'non-verbale' communicatie. Ik denk dat dementen heel zuiver aanvoelen wat zonder woorden wordt overgebracht. Een demente leeft op het gevoel. Bij ons kan het denken de zaak verwarren: de ratio kan een stoorzender zijn...'

'Heel frappante dingen gebeuren. Bijvoorbeeld: ik kan een oude preek die het een vorige keer goed heeft gedaan uit de la halen en vol pathos gaan preken... Een redelijke kans dat dat gaat, of ik er op dat moment achter sta of niet, die façade kan ik best opbouwen. Maar *niet* op de Veenweg! Daar voelt men of ik eerlijk ben. Of mijn gevoelens echt zijn. Ze *voelen* of ik geveinsd vriendelijk ben. Ze zien m'n gezicht, horen m'n stem. Als ik daar preek, dan breng ik gevoelens over, meer dan begrippen. En dat gaat heen-en-weer, ik krijg wat terug. Ik voel hun vriendelijkheid, hun genegenheid. Ik voel dat dat dan echt is.'

Herinneringen

'Toen ik pas op de Veenweg werkte, was er een patiënt, een Duitser. Ik heb herinneringen aan de Duitsers tijdens de tweede wereldoorlog. Ik heb later Duitse vrienden gehad, maar in wezen: met Duitsers moet ik toch 'over iets heen'. Ik vond die patiënt ook nog een beetje een nare man. En opeens: pang! Een klap in m'n gezicht. Hij had het gevoeld, werd agressief. Hij had wel een beetje gelijk. Want in zo'n situatie zijn wij altijd degenen met macht...'. 'In mijn werk als pastor heb ik geleerd dat de mens meer kan dan-ie denkt. En soms ook minder. Met andere woorden, mensen moeten hun grenzen aanvaarden. Je kunt niet iedereen helpen. Er zijn mensen met wie het niet klikt.'

-U bent erg gericht op de gevoelswereld...

'Nou, ik heb ook hersens hoor, ik schaak!'

-Maar u doet er iets mee, er zijn legio mensen - met name mannen, neem die zakenman uit uw eigen verhaal, die er niet mee overweg kunnen, die het nooit hebben geleerd.

'Ik heb wel eens gezegd: het vrouwelijke in mij heeft in deze laatste zes jaar beter de kans gekregen zich te ontwikkelen... Ik weet niet of dat juist is. Want daarbij kun je je afvragen of het *vrouwelijk* is. Want misschien is het wel algemeen menselijk, iets dat bij ieder mens hoort. Alleen: mannen hebben in ons leefpatroon het gevoelsmatige moeten wegstoppen. Als klein jongetje al: grote-jongens-huilen-niet...'

Ds Snoek, vanaf oktober emeritus predikant

Het manlijke

'Andersom heb ik wel eens tegen een vrouw gezegd: 'Naar mijn gevoel heb jij in ons kontakt het manlijke op een zinnige manier ontwikkeld. Je bent niet een kenau geworden, maar je durft besluiten te nemen en voor jezelf op te komen'. En in wezen denk ik dat ook dat algemeen menselijk is.'

-Bezoekt u alleen mensen die gelovig of kerkelijk zijn, of gaat u ook naar niet-kerkelijken toe?

'Ik heb heel veel bezoeken gebracht aan mensen die zeiden niet-gelovig te zijn. Bij een kennismakingsbezoek zeg ik: 'We zijn toch allebei mens, vindt u het goed dat ik naar uw welzijn informeer als mens? En als de ander het niet aangeeft, zal ik het gesprek niet verder drijven. Want dat heeft geen zin. En ik vind het eigenlijk ook onbehoorlijk, want dan wordt er gebruik gemaakt van een machtsgevoel.'

'Eén van de vuistregels is: je mag een ander niet betuttelen. Ook niet manipuleren. Ik geef toe, het is verleidelijk soms... Je mag een ander wel over een drempel heen halen, als je aanvoelt dat er een drempel is.'

-Hoe bepaal je dat die drempel er is en zo ja, of de ander eroverheen geholpen wil worden?

'Je probeert het gevoel van de ander op te pikken, eerlijk te zijn, ook tegenover jezelf. Je begint met te zeggen: 'U móet al zoveel. Dit moet niet. Alleen als u het wilt'. De aandacht die je een ander wilt schenken, is niet afhankelijk van het al of niet naar de kerk gaan. Dat is wat je hen duidelijk moet maken. Want anders koop je hen inderdaad. 't Zou op mijzelf ook heel verkeerd werken als ik zou voelen dat er een soort dwang achter zat.'

Abstinentie en euthanasie

Over abstinentie (een zich verder onthouden van levensverlengende handelingen) en euthanasie wil ds Snoek wel praten, maar het feit dat het zwart op wit komt te staan, maakt hem wat huiverig. De vraag hoe hij over deze twee onderwerpen denkt, wordt hem - in openbare besprekingen - vaker gesteld. 'Ik spreek wel eens voor vrouwenverenigingen. En als mij die vraag wordt gesteld, dan begin ik eerst te roepen: 'Er zijn mensen in een bepaalde situatie... De Joden hebben een spreekwoord: 'Oordeel nooit een ander

Voor dat jij in zijn situatie bent geweest.' En dan vertel ik twee verhalen. Eén over mijn oudste, één over mijn jongste dochter. 'Mijn oudste dochter is verpleegkundige. Ze had nachtdienst en er was een patiënt met keelkanker. En die zei: 'Zuster, ik wou dat ik een hond was, dan gaven ze me een spuitje. En nou laten ze me stikken'. En die man is die nacht gestikt. Mijn dochter zei: 'Ik had moeite met euthanasie en ik dacht dat het niet mocht. Maar ik heb nu moeite met euthanasie omdat het niet mag in bepaalde gevallen.'

Hamster

'Het verhaal van mijn jongste dochter gaat over een hamster. Het beestje werd heel ziek. Dat kon je zien aan z'n bekje. Ik kwam 's avonds thuis en toen zei ze: 'Pappa, ik heb de hamster doodgeslagen'. Ik zei: 'Och, kind. Had even gewacht tot ik thuis was, dan had ik het voor je gedaan'. Ze zei: 'Nee. Dat mocht u niet doen. Want ik hield van dat beestje'.

Ik vind dat heel zuiver. Je mag ingrijpende dingen doen, maar je mag het nooit doen zonder gevoel, zonder een relatie, zonder dat je er emotioneel bij betrokken bent... Voor mijn gevoel moetje als mens naar twee kanten, met twee woorden spreken. Je moet eerst zeggen: het mag soms. Aan de andere kant moetje verschrikkelijk zorgvuldig zijn, kun je het ook pas zijn, als je het eerste gezegd hebt.

Dan mag je opkomen voor je gevoelens. In sommige gevallen zou ik, als ik dokter was, in staat zijn om euthanasie te plegen. Voor mijn eigen gevoel zou ik dat kunnen. Ik denk niet dat je alle situaties voor de wet kunt of moet regelen.'

Dit artikel is gescand uit een tijdschrift dat Ria Snoek (geb 1954, Johandr) vond bij haar tante Rie (geb 1918 Govertdr).

Toen haar vader Johan Snoek (geb 1920, Goverzoon) met emeritaat ging, was euthanasie nog strafbaar. De euthanasie wet kwam pas veel later, in 2001.